

CHET TILLARINI O‘QITISHDA INNOVATSION YONDASHUV.
(An innovative approach to foreign language teaching)

 <https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-20-431-435>

Abduakimova Sabina Abdukaxar qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshken davlat o‘zbek tili va adabiyoti
universiteti amaliy filologiya fakulteti

e-mail: sabinichka0107@gmail.com, tel:+998944195701

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada chet til orqali ta’lim-tarbiya berish jarayoni va usullari, chet tilini o‘rgatish ilmi, muallim va o‘quvchi faoliyatini o‘rganish metodi jumladan chet tilini o‘qitish metodikasi haqida, chet tilini o‘qitish metodikasida qo‘llanilayotgan zamonaviy metod turlari va ulardan foydalanish xususida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: metodika, innovatsiya, chet tili, kommunikatsiya, ko‘nikma, malaka, didaktika.

ABSTRACT

This article deals with the process and methods of teaching through a foreign language, the science of foreign language teaching, the method of studying the activities of teachers and students, the methodology of teaching a foreign language, the methods of teaching a foreign language types of modern methods and their use.

Keywords: methodology, innovation, foreign language, communication, skill, qualification, didactics.

KIRISH

Mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan so‘ng, istiqlolning ilk yillaridanoq O‘zbekiston demokratik hayot qurishga kirishdi. Iqtisodiyot ham muhim ahamiyat kasb etdi. Amalga oshirilgan islohatlar salmog‘i yildan yilga kerak bo‘lsa kundan kunga ortdi. Faqat tub islohatlar emas balki boshqa javhalarda jumldan ta’lim tizimida ko‘plab o‘zgarishlar sodir bo‘ldi. Ayniqsa chet tillarini o‘rgatishga qiziqish oshdi va yoshlar uchun ko‘plab sharoitlar yaratilib berildi berildi. Bundan asosiy maqsad yoshlarning bilim saviyasini oshirish, chet tiliga bo‘lgan qiziqishiniyanada oshirish. Birinchi prezidentimiz Islom Karimov aytganlaridek, “Hozirgi paytda xorijiy tillarni o‘rgatishga yurtimizda katta ahamiyat berilmoqda. Bugun jahon hamjamiyati o‘ziga munosib o‘rin egallashga intilayotgan mamlakatlarimiz uchun,

chet ellik sheriklarimiz bilan hamjihatlikda, hamkorlikda o‘z buyuk kelajagini qurayotgan xalqimiz uchun xorijiy tillarni mukammal bilishning ahamiyatini baholashning hojati yo‘qdir”. Jumladan shu fikrlarning davomi sifatida 2012 yil 10 dekabrda qabul qilingan “Chet tillarini” o‘rgatish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi Prezident Qarori qabul qilindi. Ushbu qaror chet tillarini o‘rganish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Bugungi kunga kelib chet tiliga bo‘lgan talab judayam ortib bormoqda. [Xalq ta‘lim vazirligining imiy metodik jurnali, 2019.53]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Hozirgi vatqda nafaqat chet tiliga o‘qitish bo‘yicha balki barcha fanlarga o‘qitishni, o‘rgatishni yangi-yangi metodlarini izlab topish va uni amalda sinab ko‘rish to‘g‘risida ko‘p ishlar qilinayapti. Bu hozirgi kundagi ta‘lim tarbiya jarayonini yaxshilash, uchun xalq qilinishi kerak bo‘lgan eng muhim muammolardan biridir. Agar avval chet tili o‘qitish shu til sistemasini o‘rganish deb qaralgan bo‘lsa, keyingi yillarda o‘qitishdagi muhim ko‘zlangan narsa bu o‘quvchilarni chet til nutqini o‘stirishdan iborat bo‘ldi. Shuni aytish kerakki chet til o‘rganishdagi bu maqsadlar, o‘z-o‘zidan yoki boshqa kimsalar yoki shaxs tomonidan qo‘yilmaydi, balki lingvistika va psixologiya fanlaridagi o‘zgarishlar va jamiyatning ijtimoiy rivojlanib borishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Masalan: Audiolingval metodni olib ko‘raylik. Bu metodning yuzaga kelishiga lingvistika fanidagi o‘zgarishlar, ya‘ni struktural oqimni ta‘siri bo‘ldi. U quyidagi omillarni o‘z ichiga oladi:

- Chet til o‘rgatish avval og‘zaki nutqqa o‘rgatishdan boshlanmog‘i zarur;
- Til o‘rganish turli strukturalar, nutq na‘munalari asosida amalga oshiriladi;
- Mashqlar ham tilga asoslangan holda til materialini ko‘p marta takrorlashni talab qiluvchi mashqlar bo‘lishi kerakligini taqozo etadi;
- Grammanik namunalari va leksikani tanlash chet tili bilan ona tilini qiyoslashning natijalariga bog‘liq bo‘lishi kerak.
- Talaffuzga katta e‘tibor talab etiladi.

Bu metodning asosiy kamchiligi, mexanik mashqlarning ko‘pligi va haqiqiy nutq mashqlarining ozligidir. Bu metod asoschilari metodist olimlar Ch.Friz va R.Ladolardir. Masalan: Ch.Friz: boshlang‘ich etapning asosiy mazmuni strukturalarni o‘rganishni tashkil qilishi kerak deydi. Grammatikaning ko‘nikmalarni hosil qilish xam shunga asoslangan bo‘lishi maqsadga muvofiq[Sh Alimov 2017.2-bet]

Chet til oʻrganish koʻp qirrali taʼimot boʻlib, bu jarayonda inson murakkab psixologik oʻzgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda oʻrgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet til bilan ona tilini taqqoslab oʻrgatish samarali natija beradi. Chet til oʻrgatish uning metodikasiga oid bilimlarga ega boʻlishni taqozo etadi. Metodika va texnologiyalar chet til oʻrganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Darsni tashkil qilishda metodika fanining turli usullari mavjud. Chet til oʻqitish metodikasida keng qoʻllaniladigan metodlar: kommunikativ didaktika metodi, madaniyatlararo muloqotni tashkil qilish metodi va mashqni tashkil qilish metodi hisoblanadi.[Zayniddin Sanaqulov Baxromjon Joʻraboyev 2021.532-bet]

Zamonaviy jamiyatda chet tillari kasbiy taʼlimning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Turli sohalaridagi mutaxassislarda chet ellik hamkorlar bilan hamkorlik qilish koʻrsatkichi yuqori boʻlganligi sababli, ularda til oʻrganishga boʻlgan talab yuqoridir. Hozirda chet tillari maktab, kollej, litsey, oliy taʼlim muassasalarida oʻrgatilmoqda. Turli darajadagi til bilimiga ega boʻlmoqchi boʻlganlar uchun oʻquv materiallarning inavatsion turlari mavjud. Chet tilini mukammal bilish va maʼlum darajani olish oʻqituvchilarning amaliy usublari va malakasiga ham bogʻliq. Axborot texnologiyalari va zamonaviy oʻqitish usullaridan foydalanish qobiliyati yangi materiallarni tezkor tushunishga yordam beradi. Turli usullarni birlashtirib oʻqituvchi muayyan taʼlim dasturlarini yechishga qodir boʻladi. Shu munosabat bilan oʻqituvchilar va talabalar xorijiy tillarni oʻqitishning zamonaviy usullari bilan tanishishlari kerak. Natijada maqsadlariga erishish uchun eng samarali usullarni tanlay bilish koʻnikmalari shakllanadi. Bunda oʻqitish va oʻrganishning bir necha metodlaridan foydalanish yaxshi samara beradi. Zamonilgarilab borganisarihar bir sohada yangilik koʻpaymoqda. [Feruza Zaipova, Sabohat Oʻrinova Xorijiy 2-bet]

Chet tilini oʻrgatishda oʻrganuvchining salohiyat va darajasi yoshidan kelib chiqqan holda bosqichma bosqich oʻrgatish yaxshi natija beradi. Bunda oʻquvchilar 1. boshlangʻich bosqichda oʻqitish, 2 oʻrta bosqichda oʻqitish, 3 yuqori bosqichda oʻqitish asosida guruhlariga boʻlinadi. Har bir bosqich uchun oʻqituvchi tomondan maxsus faol dastur ishlab chiqiladi. Taʼlimning faol usullari nafaqat oʻquv jarayonida oʻquvchilarni faol fikrlashga va amaliy faoliyatga undashga yordam beradi, balki ijobiy oʻqitish motivatsiyasini shakllantirishga, ijodiy qobiliyatlarni ochib berish va rivojlantirishga yordam beradi, oʻquv materialini yuqori samaradorlik bilan

o'zlashtirishga yordam beradi. Darsning har bir bosqichi uchun nafaqat o'qituvchi, balki o'quvchilar uchun ham samarali bo'lgan faol metodlardan foydalanish kerak. Ularning ba'zilari bilan tanishib chiqishingizni maslahat beraman, deyarli barcha texnikalar harakatchan ekanligini va nafaqat chet tili darslarida, balki boshqa o'quv fanlarida ham qo'llanilishi mumkinligini ta'kidlamoqchiman. 1. Tashkiliy bosqich. "Karusel" ("Merry Go Round") Ushbu texnika xayoliy fikrlash, xotiradan foydalanishga imkon beradi. Birinchi talaba o'qituvchidan kartani oladi va shu so'z bilan assotsiatsiyalarni nomlaydi. Karta o'qituvchiga qaytguncha zanjir bo'ylab uzatiladi. Har bir talaba o'z fikrlarini tez sur'atlarda ifoda etish imkoniyatiga ega. Ushbu bosqichda talabalar o'tgan materialni "eslab qolishadi". Gapirish qobiliyatini rivojlantirish uchun dars davomida "Intellectual isinish" tamoyilidan foydalanish mumkin. Qoida tariqasida, bunday mashqlarning leksik tayanchlari doskada, ayniqsa dastlabki bosqichda joylashgan. "Qor to'pi" ning o'sishi ikki yo'nalishda davom etishi mumkin: so'z boyligi ko'payishi va / yoki grammatikaning murakkabligi oshishi bilan. (O'RNAK: Men kitob o'qishni yaxshi ko'raman Elektron kitoblarni o'qishni yaxshiko'raman. Elektron kitoblarni o'qishni yaxshi ko'raman, chunki ulardan foydalanish oson.) Signal kartalari bilan ishlash Bu o'tgan materialni kartalar ko'rinishidagi taqdimoti. Ushbu uslub materialni tuzishga, o'quvchilar e'tiborini tiklashga yordam beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Ingliz tili darslarida innovatsion usullarni qo'llash natijasida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, tez va to'g'ri javob berish malakasi shakllanadi. Bunday usullar va o'yinlar o'quvchida bilimga ishtiyoq uyg'otadi. O'quvchi darslarga puxta hozirlik ko'rishga intiladi. Bu esa o'quvchilarni ta'lim jarayonining sub'yektlariga aylantiradi. Chet tilini o'qitish jarayonida turli xil jadvallardan foydalanishning ham samarasi yuqoridir. Ta'lim jarayonida jadvallardan foydalanib, o'quvchilar ma'lum bir grammatik qoidani, masalan, zamonlardan foydalanib gaplar tuzish, yangi so'zlarni joylashtirib chiqishi mumkin. Chet tilini o'rganishga ehtiyoj yuqori bo'lgan bir davrda, ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan, innovatsion ta'lim texnologiyalaridan unumli foydalanish bu jarayonni samarali bo'lishiga olib keldi. Innovatsion ta'lim texnologiyalarning samaradorligi ularning ta'lim jarayonida to'g'ri va unumli foydalanilganidadir. [Otoboyeva M.R. 2017.36-37]

REFERENCES

1. 1.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 27 maydagi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi . 8 янв. 2018
2. Jalolov J. Chet tili o'qitish metodikasi. 2012, b-67
3. Отабоева, М. Р. Chet tilini o'qitishda zamonaviy innovatsion
4. 4.”Chet til o'qitish metodikasida zamonaviy metodlar” Zayniddin Sanaqulov
5. Khasanova, Gulsanam Khusanovna MAIN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF EDUCATION AND PROFESSIONAL TRAINING IN THE WORLD // ORIENS. 2021. №Special Issue 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/main-trends-in-the-development-of-education-and-professional-training-in-the-world> (дата обращения: 05.01.2022).
6. Khasanova, G. K. "THE SUCCESS AND EDUCATION SYSTEM OF SOUTH KOREA AND JAPAN." Наука сегодня: проблемы и пути решения [Текст]: материя (2021): 94.
7. <https://president.uz/oz/lists/view/4327>
8. Хашимова С. On some features of teaching foreign language for students of non-philological areas at the initial stage. – 2019. – Евразийское Научное Объединение. – С. 334-338.
9. Hashimova, S. A., & Nasirova, S. A. (2021). FEATURES OF FORMING OF ANIMATED NOUNS WITH THE AFFIXES IN MODERN CHINESE LANGUAGE. *Journal of Central Asian Social Studies*, 2(04), 1-10
10. Nasirova, S. A. (2020). CONCEPTS OF 中国梦想" CHINESE DREAM" AND 类命运共同" COMMUNITY OF THE ONE FATE OF HUMANITY"—A LINGUISTIC AREA. *Journal of Central Asian Social Studies*, 1(01), 05-14.
11. Abdullaevna, N. S. (2020). Lexical-semantic and cognitive specifics of political discourse (based on Si Jinping's speeches). *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(5), 1086-1092.
12. Nasirova, S. A., Hashimova, S. A., & Rikhsieva, G. S. (2021). THE INFLUENCE OF THE POLITICAL SYSTEM OF CHINA ON THE FORMATION OF SOCIAL AND POLITICAL TERMINOLOGY. *Journal of Central Asian Social Studies*, 2(04), 10-17.